

УДК 811.161.1'243; 378.018.43-054.62

**СТРУКТУРА ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ
З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

*Кушнір І.М., канд. пед. наук,
Петров І.В., Курілюк Т.І. (Харків)*

У статті аналізуються переваги та недоліки дистанційного навчання, визначається місце дистанційного курсу з російської мови для іноземних студентів нефілологічних спеціальностей в системі заочної форми навчання, а також описується структура цього курсу.

Ключові слова: дистанційне навчання, російська мова як іноземна, студенти-нефілологи.

Кушнір І.Н., Петров І.В., Курилюк Т.І. Структура дистанційного курсу по руському мові для іноземних студентів нефілологічних спеціальностей. В статті аналізуються переваги та недоліки дистанційного навчання, визначається місце дистанційного курсу по руському мові для іноземних студентів нефілологічних спеціальностей в системі заочної форми навчання, а також описується структура цього курсу.

Ключевые слова: дистанційне навчання, російська мова як іноземна, студенти-нефілологи.

Kushnir I.M., Petrov I.V., Kurilyuk T.I. The Structure of the Russian Language Distance Course for Foreign Students-Non-Philologists. The advantages and disadvantages of the distance learning are analyzed in the article. The authors determine the place of the Russian language distance course for foreign students-non-philologists in the system of correspondence learning and describe the structure of this course.

Key words: distance learning, Russian as a foreign language, students-non-philologists.

В умовах створення мобільності освітніх систем все актуальнішими для України стають технології дистанційного навчання.

“Під **дистанційним навчанням** розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. <...> **Метою дистанційного навчання** є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників” [4].

В останні роки у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна розпочато підготовку іноземних студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”, які потребують освітніх послуг за допомогою дистанційних курсів. Такі іноземні студенти обирають російську мову в якості мови

навчання, у зв'язку з чим виникла необхідність створення дистанційного курсу з російської мови для іноземних студентів нефілологічних спеціальностей, які навчаються заочно.

Отже, **метою** статті є опис особливостей, можливостей та проблем дистанційного навчання та структури курсу з російської мови для іноземних студентів нефілологічних спеціальностей заочної форми навчання.

Важливим завданням викладача є забезпечення отримання іноземними студентами заочної форми навчання повного обсягу знань з російської мови як іноземної (не меншого, ніж отримують студенти денної форми навчання) відповідно до чинних програм. Таку можливість надає дистанційний курс.

Проблеми впровадження електронних дистанційних курсів до навчального процесу вищих навчальних закладів вивчаються такими науковцями України, Росії, Казахстану, як О.М. Анісімов, А.Х. Гільмутдінов, Р.А. Ібрагімов, І.В. Цивільський [1; 3]. У дослідженнях [3] зазначено, що дистанційне навчання має низку **переваг**:

1) *доступність* курсу у будь-який момент (іноземні студенти-заочники мають можливість вільного доступу до теоретичного матеріалу курсу з російської мови у зручний для них час і самі обирають темп навчання, але в межах зазначених модулів навчання);

2) *необмеженість* наданої інформації (мережа Інтернет дозволяє іноземним студентам під час вивчення курсу звертатись до великої кількості джерел);

3) *оперативність* надання інформації (електронні ресурси оновлюються частіше, ніж паперові);

4) *гнучкість* організації навчального процесу (дистанційне навчання дозволяє зосередитись на більш складних темах курсу, віддаючи прості елементи для самостійного вивчення);

5) *автоматизація* навчального процесу (немає необхідності складати безліч однотипних варіантів завдань для тесту і перевіряти результати їх виконання: система підбере будь-які параметри за бажанням викладача і здійснить перевірку і збереження результатів у журналі);

6) *мультимедійність* (крім традиційної текстової та графічної інформації, дистанційне електронне навчання природним чином

припускає використання в процесі утворення всіх можливостей мультимедіа: анімації, відео, звуку і кольору, що забезпечує наочність подачі матеріалу і дозволяє задіяти більшість механізмів сприйняття людиною нової інформації, сприяючи тим самим підвищенню ефективності навчального процесу);

7) сприяє формуванню *загальнонавчальної компетенції* (дистанційне навчання надає значно більше можливостей для самостійної роботи студента, сприяючи формуванню навичок самоорганізації та раціонального планування навчального часу) [3].

Але, незважаючи на всі переваги, електронне дистанційне навчання має такі *недоліки* [3]: 1) навчання на базі комп'ютерних програм не здатне замінити безпосереднього спілкування викладача з учнем; воно унеможливує врахування індивідуальних особливостей інтелекту і темпераменту іноземного студента; 3) існує ризик отримати “електронне покоління” з простим механістичним мисленням, відірване від реального життя, а неадекватне використання електронного навчання може сприяти розвитку цих негативних тенденцій.

Для усунення зазначених недоліків у ХНУ імені В.Н. Каразіна активно упроваджується заочно-дистанційна форма навчання, за допомогою якої студенти отримують знання з усіх дисциплін засобами електронних дистанційних курсів, але підсумковий контроль проводиться віч-на-віч з викладачем під час очних сесій.

Згідно з навчальним планом Міністерства освіти і науки України для вивчення іноземної мови студентами нефілологічних спеціальностей заочної форми [4], дистанційний курс розрахований на 240 навчальних годин (на першому й другому курсах навчання російської мови як іноземної для студентів немовних спеціальностей).

На кафедрі мовної підготовки було створено Програму з російської мови для іноземних студентів-нефілологів заочної форми навчання I–II курсів (Копилова О.В., Тростинська О.М.), яка структурує означену навчальну дисципліну з урахуванням самостійної роботи студентів та лекційних очних занять і очних заліків та екзамену (підсумкового контролю). Дистанційний курс з російської мови спрямований на самостійну роботу іноземних студентів (у кількості годин, визначеній створеною програмою), а його зміст відтворює зміст Програми з російської мови для іноземних студентів денної форми

навчання (I-II курсів) [5]. Таким чином, Програма (яку було створено Копиловою О.В. і Тростинською О.М.) охоплює тематику занять, що проводяться під час установчих сесій (очно), а дистанційний курс забезпечує матеріалами самостійну роботу іноземних студентів. У Таблиці 1 у якості прикладу наведено структуру I семестру дистанційного курсу з російської мови для іноземних студентів заочної форми навчання.

Таблиця 1

**Структура дистанційного курсу з російської мови
для іноземних студентів-нефілологів (I семестр)**

Форма навчання	Курс	Семестр	Модуль	Кредити ECTS	Кількість годин з них			Вид контролю
					лекції	практичні заняття	СРС	
Заочна	I	I	1	0,4	-	-	12	поточний проміжний
			1	0,3	-	-	12	поточний проміжний
			1	0,4	-	-	12	поточний проміжний
			1	0,4	-	-	12	поточний проміжний, поточний підсумковий
Усього			4	1,5	-	-	48	

Отже, Програма дистанційного курсу з російської мови має структуру та зміст, ідентичні Програмі денної форми навчання, але розрахована на кількість годин та кредитів, виділених нормативними документами [5] для заочної форми навчання.

Згідно з вимогами до структури дистанційного курсу, він має включати в себе матеріал, достатній для оволодіння студентом повним обсягом знань, умінь і навичок, які передбачені навчальною програмою дисципліни [5]. Такий підхід дає можливість іноземним студентам-заочникам отримувати знання з курсу російської мови в не меншому обсязі, ніж отримують студенти денної форми навчання.

Структура електронного дистанційного курсу передбачає наявність таких елементів [2]:

- загальна інформація про дисципліну, що вивчається;
- набір рекомендацій для студентів щодо послідовності і терміну вивчення матеріалів як усієї дисципліни, так і її окремих елементів;
- загальні рекомендації щодо порядку виконання різних видів навчальної, практичної та самостійної роботи студента;
- загальні критерії оцінювання знань, умінь та навичок, що має здобути студент у процесі навчання та система оцінювання знань, умінь і навичок студента;
- змістовний навчальний та навчально-методичний матеріал, що побудований за кредитно-модульним принципом;
- методичні рекомендації з організації самостійної роботи студента щодо засвоєння навчального матеріалу та виконання усіх видів навчальної роботи;
- форми та терміни інтерактивної взаємодії протягом семестру студентів і викладача, який реалізує функції активних форм навчання;
- набори завдань і тестів для перевірки та контролю знань, умінь і навичок студентів у процесі вивчення дисципліни (проміжний контроль) та у кінці навчання (підсумковий контроль);
- приклади правильних відповідей до усіх завдань з перевірки знань студента;
- веб-ресурси та програмне забезпечення, що необхідні для виконання практичних видів навчальної роботи;
- система інтерактивного спілкування студентів між собою.

З метою систематизації елементів дистанційного курсу його розподіляють на чотири блоки: інструктивний, інформаційний, комунікативний та контрольний.

Інструктивний блок дистанційного курсу з російської мови для іноземних студентів нефілологічних спеціальностей представлено елементом “Сценарій курсу”, до якого включено рекомендації для студентів щодо послідовності та часу вивчення матеріалу й умов проведення поточного та підсумкового модульного контролю. Складові цього блоку наочно представлено у Таблиці 2, яка ілюструє наповнення першого семестру.

Таблиця 2

**Сценарій дистанційного курсу з російської мови
для іноземних студентів нефілологічних спеціальностей**

	Вид учебной деятельности	Дата открытия доступа к ресурсу	Дата закрытия доступа к ресурсу	Примечание
МОДУЛЬ I	Грамматический комментарий по теме: Выражение субъекта и предиката в простом предложении.	Открыт постоянно		Доступ к теоретическим материалам открыт постоянно. Для выполнения практических заданий даётся 15 дней, а для контрольных – 4 дня.
	Выполнение практических заданий	01.10.13	15.10.13	
	Модульный контроль № 1 Тест 1 с автоматическим оцениванием	16.10.13	20.10.13	
МОДУЛЬ II	Грамматический комментарий по теме: Выражение квалификации и характеристики предметов	Открыт постоянно		Доступ к Модулю 2 получают те студенты, которые успешно выполнили практические и контрольные задания Модуля 1.
	Выполнение практических заданий	21.10.13	05.11.13	
	Модульный контроль № 2 Тест 2 с автоматическим оцениванием	06.11.13	10.11.13	
МОДУЛЬ III	Грамматический комментарий по теме: Выражение объекта в простом предложении	Открыт постоянно		Доступ к Модулю 3 получают те студенты, которые успешно выполнили практические и контрольные задания Модуля 2.
	Выполнение практических заданий	11.11.13	26.11.13	
	Модульный контроль № 3 Тест 3 с автоматическим оцениванием	27.11.13	01.12.13	

Продовження таблиці 2

МОДУЛЬ IV	Грамматический комментарий по теме: Активные и пассивные конструкции	Открыт постоянно		Доступ к Модулю 4 получают те студенты, которые успешно выполнили практические и контрольные задания Модуля 3.
	Выполнение практических заданий	02.12.13	17.12.13	
	Модульный контроль № 4 Тест 4 с автоматическим оцениванием	18.12.13	22.12.13	
	ИТОГОВЫЙ МОДУЛЬ	23.12.13	27.12.13	

Ознайомлюючись із цим блоком, студенти можуть отримати інформацію про те, що Курс вивчається два роки, протягом чотирьох семестрів; один семестр містить чотири тематичні модулі, кожен з яких закінчується виконанням підсумкової модульної роботи, а кожний семестр закінчується підсумковим модульним контролем в очній формі.

Як показано у Таблиці 2, тематичний модуль містить граматичний коментар з теми (у вигляді граматичних таблиць, мовних моделей та прикладів використання цих моделей), практичні завдання (вправи на спостереження граматичних явищ, підстановлювальні, трансформаційні та репродуктивні вправи) та модульну контрольну роботу (поточний контроль) у вигляді тесту відкритого типу.

Важливо, що форма дистанційного курсу дозволяє мотивувати студентів поступово вивчати матеріали. Викладач може обмежувати доступ студентів до того чи іншого елемента курсу. Так, доступ до теоретичних матеріалів відкритий постійно, для виконання практичних завдань дається 15 днів, а для контрольних – 4 дні (відповідно до сценарію курсу). Студентів проінформовано також про те, що вони мають можливість переходити до вивчення наступного модуля тільки за умов успішного оволодіння матеріалами попереднього модуля та за умов отримання не менше мінімальної кількості балів за тест (система надає можливість викладачу закривати доступ студентам до того чи іншого модуля).

Інформаційний блок має два складники: теоретичний матеріал, який відібрано згідно з вимогами Програми дистанційного курсу,

та практичні завдання (для формування лінгвістичної компетенції іноземних студентів), які описано вище. Завдяки цьому блоку студенти знайомляться з основними аспектами теми, що вивчається, та виконують практичні завдання, ураховуючи інструкції, впроваджені викладачем. Мультимедійні технології дають викладачу широкі можливості подачі нового теоретичного матеріалу: наприклад, викладач може прикріпити до теми додаткові навчальні таблиці, схеми, подати посилання на зовнішній інтернет-ресурс (наприклад, освітній сайт www.gramota.ru), залучити аудіо-, відеоматеріали, якщо в цьому є необхідність, таким чином розширивши навчальний інструментарій студента.

Комунікативний блок включає форум, на якому студенти можуть отримувати та обговорювати новини про організацію навчання в межах курсу російської мови в режимі offline, і чат, створений для проведення консультацій у режимі online.

Контрольний блок передбачає тестування, перевірку та оцінювання рівня сформованості лінгвістичної компетенції іноземних студентів. Для ознайомлення студентів із системою оцінювання їм пропонується детально вивчити такий елемент курсу, як “Система оцінювання”, що включає таблицю (Таблиця 3) та коментарі (*“Итоговая оценка выставляется только в том случае, если Вы выполнили все задания, предусмотренные программой курса. В том случае, если Вы получили низкую оценку (ниже минимального количества баллов) или не выполнили задание в установленные сроки, Вам необходимо как можно скорее связаться с преподавателем для выяснения последующих действий”*).

Таким чином, описана вище структура дистанційного курсу з російської мови для іноземних студентів нефілологічних спеціальностей, розроблена на основі існуючих програм та з урахуванням усіх вимог до створення електронних дистанційних курсів. Такий дистанційний курс допомагає задовольнити потреби заочно-дистанційної форми навчання, а також мотивує іноземних студентів цієї форми навчання до поступового засвоєння матеріалів курсу, що в значній мірі підвищує ефективність процесу навчання російської мови як іноземної.

Таблиця 3

Шкала оцінювання

Вид учебной деятельности	Максимальное количество баллов	Минимальное количество баллов	Примечания
Модуль № 1	15	8	Максимальное количество баллов – максимальная оценка, которую Вы можете получить за соответствующий вид учебной работы.
Модуль № 2	15	8	
Модуль № 3	15	8	
Модуль № 4	15	8	Минимальное количество баллов – минимальная оценка соответствующего вида работы, ниже которой задание не будет засчитано
Итоговый модуль	40	18	
ВСЕГО:	100	50	

Перспектива подальших досліджень полягає в удосконаленні змісту дистанційного курсу з російської мови для іноземних студентів та його широкій апробації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисимов А.М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle : учеб. пос., 2-е изд. испр. и доп. / А.М. Анисимов. – Харьков : ХНАГХ, 2009. – 292 с.
2. Вимоги до структури дистанційного курсу, затверджені рішенням Координаційної ради з питань електронного (дистанційного) навчання Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна від 08.10.2013 р. Протокол № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dist.karazin.ua/moodle/course>
3. Гильмутдинов А.Х. Электронное образование на платформе Moodle [Електронний ресурс] / Гильмутдинов А.Х., Ибрагимов Р.А., Цивильский И.В. – Режим доступу : <http://dist.karazin.ua/moodle/course>

4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. Наказ МОН України, Положення від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
5. Тростинская О.Н. Программа по русскому языку для иностранных студентов-нефилологов : учеб.-метод. комплекс / О.Н. Тростинская, Т.Н. Алексеенко, Е.В. Копылова. – Харьков : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2009. – 88 с.